

Логінова Н. І. Зміст і результати експериментальної роботи з формування та розвитку персональності майбутніх фахівців / Н. І. Логінова // Збірник наукових праць № 39. – Частина II. – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, 2007. – С. 116–122.

УДК: 378.14 + 378.126

Логінова Н. І.

ЗМІСТ І РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті проаналізовані результати експериментальної роботи по формуванню і розвитку персональності майбутніх військових фахівців в процесі навчання у вищому військовому навчальному закладі. Експериментальна робота була проведена шляхом реалізації експериментальної моделі, що складається з таких складових: мети дослідження, діагностик, педагогічних умов, рівнів, блоків завдань і результату.

Ключові слова: експериментальна модель; педагогічні умови; персоналізація; персональність; діагностика рівнів

В статье проанализированы результаты экспериментальной работы по формированию и развитию личности будущих военных специалистов в процессе обучения в высшем военном учебном заведении. Экспериментальная работа была проведена путем реализации экспериментальной модели, состоящей из цели исследования, диагностик, педагогических условий, уровней, блоков заданий и результата.

Ключевые слова: экспериментальная модель; педагогические условия; персонализация; персональность; диагностика уровней

The article gives an analysis of experimental work on formation and development personality the future military experts during training in the maximum military educational institution are analyzed. Experimental work conducted by realization of experimental model, consisting of purpose of research, diagnostician, pedagogical terms, levels, blocks of tasks and result.

Keywords: experimental model; pedagogical conditions; personalization; personality; diagnostics levels

Глиbokі соціально-економічні перетворення, що були проведені в Україні, розвиток ринкових відносин, підвищення вимог до військових фахівців, орієнтованих на нові реалії життя, інтелектуально та духовно розвинених, вимагають більш високої якості професійної підготовки майбутніх фахівців у сучасній системі вищої військової освіти. Однією з головних проблем у підготовці військових фахівців є проблема відмови від масового навчання і посилення індивідуального підходу до кожної особистості, персоналізація підготовки. Така підготовка спирається на принципи особистісно орієнтованої освіти, оскільки освіта в такому разі виходить з унікальних особливостей особистості і створення власного персонального досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми виявив, що питаннями персоналізації займаються психологи та філософи (І. Вдовіна, І. Гребешев, Є. Дворецька та інші). Але аспект персоналізації підготовки фахівців у вищій професійній школі до теперішнього часу взагалі з позиції теорії і методики професійної освіти не вивчався [1 – 3].

Мета статті – проаналізувати результати реалізації експериментальної моделі персоналізації підготовки майбутніх фахівців у процесі навчання у вищому військовому навчальному закладі.

Персоналізація – це процес віддзеркалення та взаємодії особистості в життєдіяльності інших людей, у суспільному житті, результатом якого є сформована персональність. Сутність персоналізації – в перетвореннях інтелектуальної та соціальної сфери іншої людини, що відбуваються у діяльності.

Процес персоналізації підготовки спирається на принципи особистісно орієнтованої освіти, де головним є розвиток особистості, яка здібна до самовизначення і саморозвитку. Це специфічно організований процес навчання і виховання, що має три складові: індивідуалізовану, міжіндивідуалізовану та метаіндивідуалізовану, який спрямований на розвиток індивідуальних здібностей особистості, на реалізацію прагнень особистості до розвитку зв'язків

між особистостями, що перетворюються в індивідуальні та на прагнення особистості внести свої особистісні якості в розвиток індивідуальності інших особистостей [4].

Особливого значення набуває створення відповідних педагогічних умов щодо організації процесу персоналізації підготовки майбутніх військових фахівців: використання сучасних інформаційних технологій навчання, застосування інтерактивних методів навчання та непряме управління навчальною діяльністю.

Таким чином, персоналізація підготовки майбутніх фахівців – це процес, що реалізується за складовими персоналізації підготовки майбутнього фахівця при створенні відповідних педагогічних умов для побудови процесу навчання до виконання військово-професійної діяльності, результатом якого є сформована персональність майбутнього фахівця.

Персональність майбутнього фахівця – це сукупність особистісних, міжособистісних і професійних характеристик особистості фахівця, які віддзеркалюють продуктивність результатів військово-професійної діяльності та спрямовані на професійно-особистісний саморозвиток та її вплив на розвиток інших. Формування персональності майбутнього фахівця – це процес перетворення відомчих установок у переконання, звички, особистісні якості, навички та вміння у людини, яка вибрала для себе відповідну військово-професійну діяльність [4].

Ураховуючи виокремленні складові персоналізації підготовки майбутніх фахівців і особливості військово-професійної діяльності нами було конкретизовано компоненти персональності майбутніх фахівців: особистісний, міжособистісний та професійний. Різнобічний аналіз персональності фахівця дозволив нам віднести до компонентів персональності такі елементи: до особистісного компоненту – адаптаційний, індивідуалізаційний та самореалізаційний; до міжособистісного компоненту – інтеграційний, діяльнісний і комунікативний; до професійного компоненту – мотиваційний, пізнавальний та компетентнісний.

Дослідно-експериментальна робота була проведена на першому та четвертому курсах загальновійськового факультету Одеського інституту Сухопутних військ. Було обрано курсантів різних курсів у зв'язку з тим, щоб формувати та розвивати персональність у курсантів, які тільки прийшли навчатися (першокурсники) та курсантів, які вже мали певний практичний досвід про майбутню військово-професійну діяльність (четвертокурсники).

Перед тим, як приступити до розробки експериментальної моделі персоналізації підготовки майбутніх фахівців, нами було проведено діагностику рівнів за елементами персональності, які ми й обрали за критерії оцінювання рівнів сформованості персональності (їх наявність чи відсутність) серед курсантів першого (63 курсанта) та четвертого курсів (139 курсантів) загальновійськового факультету Одеського ордена Леніна інституту Сухопутних військ.

Для діагностики рівнів сформованості персональності за означеними критеріями ми використали шкалу, яка складалася з трьох відрізків за кожним із компонентів персональності майбутніх фахівців. Максимально кожний компонент персональності майбутніх фахівців оцінювався чотирма балами. Оцінка проводилася за кожним компонентом окремо. Загальний рівень ми обчислювали як сумарне значення оцінки рівнів прояву всіх компонентів. Було виділено чотири рівні сформованості персональності: низький, середній, достатній, високий.

Результати діагностики сформованості персональності майбутніх фахівців на констатувальному етапі експерименту засвідчили, що низький та середній рівні мають загалом 174 курсанта (39,6 % – низький рівень; 46,5 % – середній рівень) і тільки 28 курсантів (12,4 % – достатній рівень; 1,5 % – високий рівень) мають сформованість персональності на високому та достатньому рівнях.

Формування та розвиток персональності майбутніх фахівців на формувальному етапі відбувався під час реалізації експериментальної моделі персоналізації підготовки в процесі навчання у вищому військовому

навчальному закладі (рис. 1), яка містить такі складові: мета, діагностики, педагогічні умови, рівні, блоки завдань, результат.

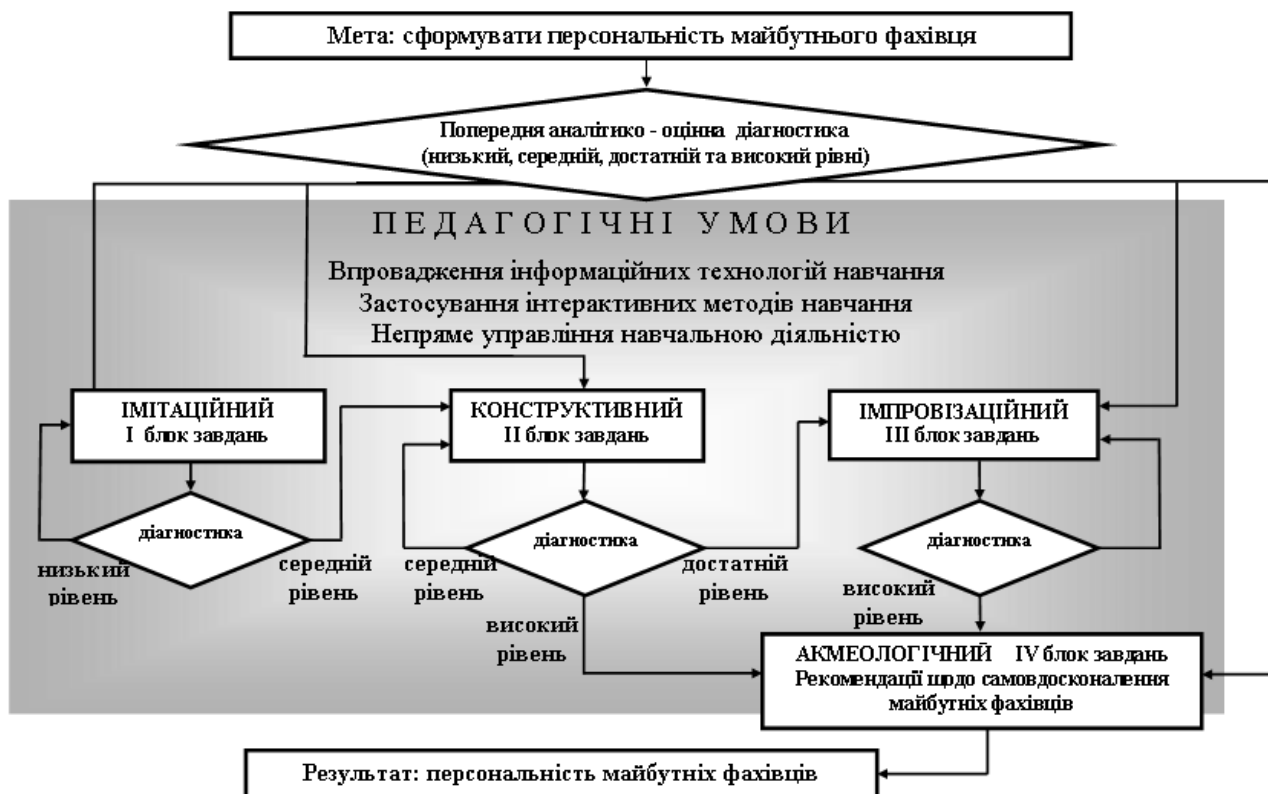

Рис. 1. Експериментальна модель персоналізації підготовки майбутніх фахівців у вищому військовому навчальному закладі

У всіх блоках завдань були реалізовані всі визначені нами педагогічні умови. Тобто завдання складалися як на основі інформаційних технологій навчання (електронні посібники, використання мережі Інтернет для пошуку необхідної інформації та спілкування за допомогою чатів, форумів та інші), так і використовувалися інтерактивні методи навчання (дискусії, бесіди, тренінги та інші) і методи непрямого управління навчальною діяльністю майбутніх правознавців (використання третьої сторони, ролеві та ділові ігри та інші).

В формувальному експерименті брали участь 142 курсанта, яких ми розподілили на дві підгрупи на кожному курсі: контрольні, де експеримент не проводився, тобто заняття проводилися за традиційною методикою, та експериментальні, де заняття проводилися за традиційною методикою та за розробленим нами спецкурсом „Основи персональності майбутніх фахівців”, який повністю відповідав змісту розробленої експериментальної моделі

персоналізації підготовки майбутніх фахівців і вміщував завдання за всіма визначеними педагогічними умовами.

На першому курсі в контрольній групі (КГ – I) було 22 курсанта, в експериментальних групах (ЕГ – I.1 та ЕГ – I.2) було 41 курсант. На четвертому курсі в контрольній групі (КГ – IV) було 24 курсанта, в експериментальних групах (ЕГ – IV.1 та ЕГ – IV.2) було 55 курсантів.

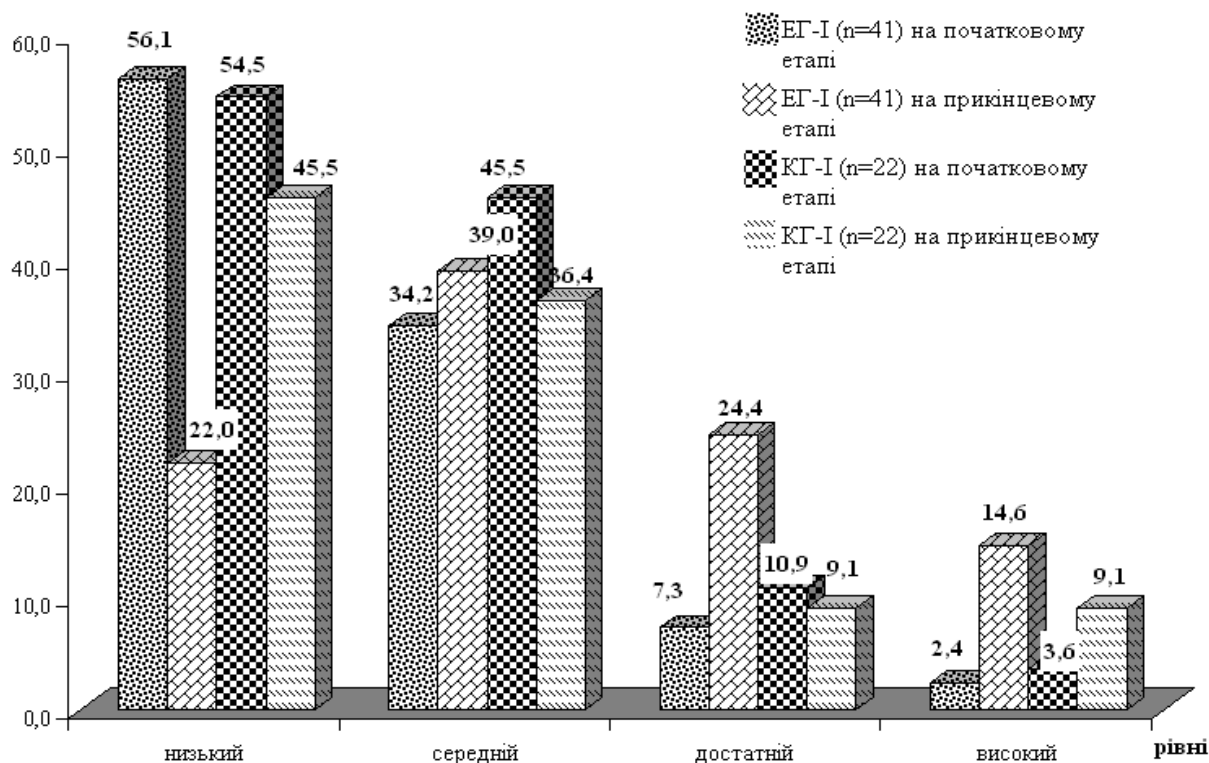
Ми провели порівняльний аналіз розподілу відносної кількості курсантів за рівнями у контрольних та експериментальних групах на початковому і прикінцевому етапах формування експерименту. Результат наведено у таблиці 1 і на рис. 2 – 3, де n – кількість курсантів у групах.

Таблиця 1

**Порівняльні дані зміни оцінок рівнів сформованості
персональності майбутніх фахівців
на початковому та прикінцевому етапах**

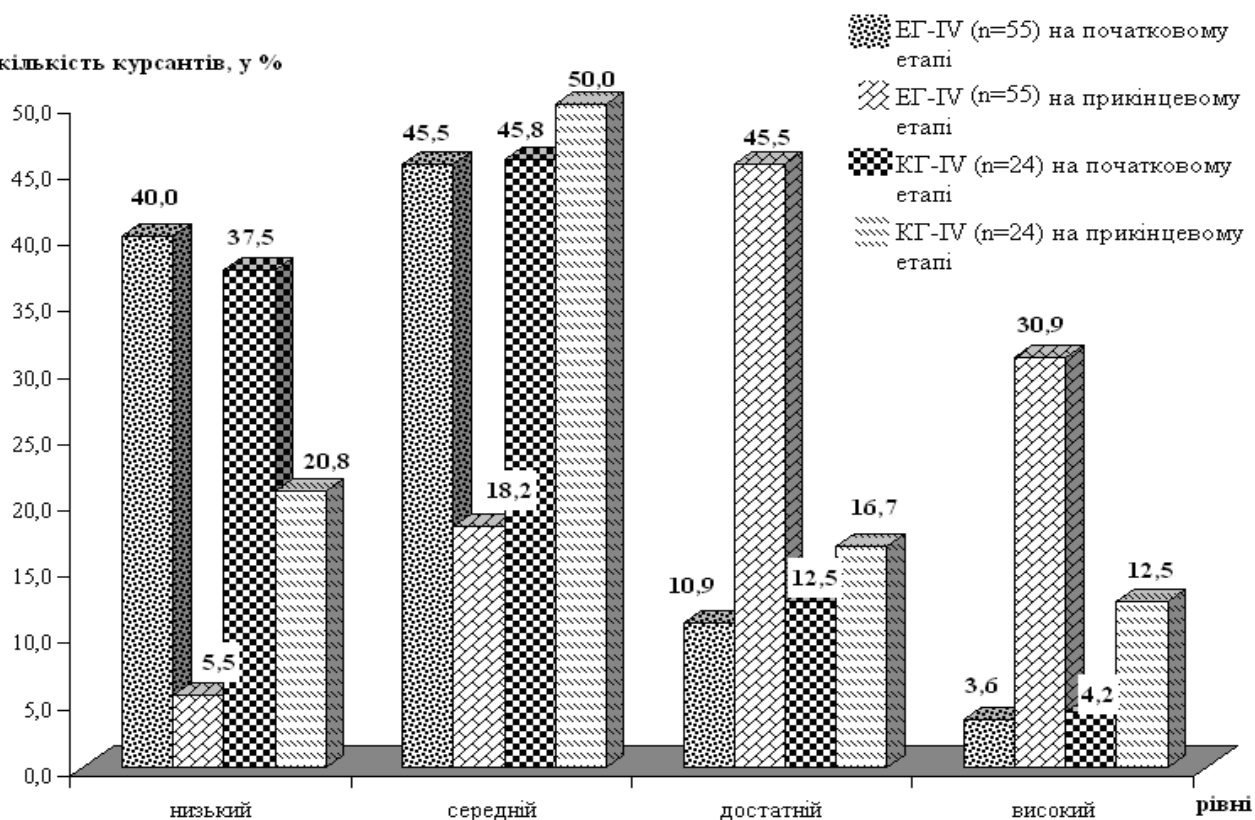
Етап	Курс	Групи	Рівні							
			низький		середній		достатній		високий	
			абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
початковий	I	ЕГ-I (n = 41)	23	56,1	14	34,2	3	7,3	1	2,4
		КГ-I (n = 22)	12	54,5	7	31,9	2	9,1	1	4,5
	IV	ЕГ-IV (n = 55)	22	40	25	45,5	6	10,9	2	3,6
		КГ-IV (n = 24)	9	37,5	11	45,8	3	12,5	1	4,2
прикінцевий	I	ЕГ-I (n = 41)	9	22,0	16	39,0	10	24,4	6	14,6
		КГ-I (n = 22)	10	45,4	8	36,4	2	9,1	2	9,1
	IV	ЕГ-IV (n = 55)	3	5,5	10	18,1	25	45,5	17	30,9
		КГ-IV (n = 24)	5	20,8	12	50,0	4	16,7	3	12,5

кількість курсантів, у %

Рис. 2. Результати рівнів сформованості персональності у курсантів першого курсу

кількість курсантів, у %

Рис. 3. Результати рівнів сформованості персональності у курсантів четвертого курсу

Наведені дані свідчать про значне підвищення рівнів сформованості персональності в експериментальних групах. Зрушення в бік більш високих рівнів ми пояснюємо проведеною експериментальною роботою, яка сприяла підготовці майбутніх фахівців до військово-професійної діяльності, шляхом реалізації експериментальної моделі персоналізації підготовки, де використовувалися визначеними педагогічні умови.

Отже, результати діагностики після навчання курсантів за запропонованим нами спецкурсом щодо формування та розвитку персональності майбутніх фахівців, проведений шляхом реалізації експериментальної моделі персоналізації підготовки свідчать про можливість та доцільність його подальшого використання тому що спостерігалися підвищення активності курсантів, поглиблення професійних знань та навиків, інтересу під час вивчення навчальних дисциплін, значне покращилися рівні сформованості персональності майбутніх фахівців при достатньо суттєвому розвитку особистісних, міжособистісних та професійних компонентів.

Література

1. Вдовина И. С. Персонализм // Новая Философская Энциклопедия. – М.: „Мисль”, 2001. – Том.3. – С.222 – 224.
2. Гребешев И. В. Опыт персоналистской философии истории: Н.Бердяев и Г.Федотов. – Автореф. дис. канд. философ. наук. – Москва, 2004. – 20 с.
3. Дворецкая Е. В. Персонализм и христианство//Религия и нравственность в секулярном мире: Материалы научной конференции (г. Санкт-Петербург, 28-30 ноября 2001 года). – СПб, 2001. – С.163 – 167.
4. Логінова Н. І. Основи персональності майбутніх фахівців: Навчально-методичний посібник для курсантів, студентів та викладачів військових та педагогічних вищих навчальних закладів. – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2005. – 140 с.